

SLOVENSKI KNJIŽNIČARJI O SEBI

Mag. Jože Urbanija, Filozofska fakulteta - oddelek za
bibliotekarstvo, Ljubljana

UDK 023-051 (497.12)

Povzetek

Udeleženci strokovnega posvetovanja ZBDS v Mariboru 1993. leta so v odgovorih na anketna vprašanja povedali svoja mnenja o statusu knjižničarjev. Odgovorilo je 132 udeležencev. Večina meni, da je status nizek. Ta se razlikuje glede na tip knjižnice. Najvišji status ima NUK, najnižji pa šolske knjižnice. To, da javnost ne pozna knjižničarskega dela, je eden od pomembnih vzrokov za sedanjí položaj knjižničarjev. Med devetimi zelo različnimi poklici se knjižničarji uvrščajo na osmo mesto.

Za izboljšanje položaja knjižničarji predlagajo: ustrezno izobrazbo, boljše financiranje, promocijo, boljšo organizacijo, izobraževanje uporabnikov, zakonodajo, pripadnost stroki, ozaveščanje vodilnih in družbe, samozavest, dvig obče kulture in tudi - etiko.

Ključne besede: knjižničarji, družbeni status

UDC 023-051 (497.12)

Summary

The participants on the Library conference held in Maribor in 1993 expressed through the inquiry opinions about their status. The majority of them believe that it is low. It depends on the type of the library. The highest status has the NUK and the lowest school libraries. The important fact is that the public is not aware of library work. Among nine different professions the library profession occupies the eighth position.

To improve their status, librarians propose better education and financing, promotion, better organization, user education, legislation, identification with the profession, self - consciousness, improvement of general culture - and ethics too.

1. Uvod

Če sledimo razpravam in literaturi s področja bibliotekarstva v zadnjih desetih letih, pridemo do zanimive ugotovitve. Razmišljanja in raziskave so usmerjeni navzven k uporabnikom, vse bolj pa tudi navznoter k samim knjižničnim delavcem.

Nekateri menijo, da se zdrav, podjeten in sploh aktiven človek ne ukvarja s samim seboj, ampak je ves usmerjen v dejavnosti navzven. Je ukvarjanje s samim seboj nekaj boleznega, ali vsaj na meji bolezni in zdravja? Iz vsakdanje izkušnje vemo, da se človek močneje posveča samemu sebi predvsem takrat, ko je z njegovim telesnim ali duševnim zdravjem nekaj narobe. Torej je povečano ukvarjanje s samim seboj znamenje, da s človekom nekaj ni v redu. V nekaterih primerih to nedvomno drži. Prav tako pa lahko tudi za športnike, ki so običajno povsem zdravi ljudje, ugotovimo, da se intenzivno ukvarjajo s svojim psihofizičnim zdravjem in s svojimi sposobnostmi. Tako prvi kot drugi se torej močno ukvarjajo sami s seboj. Vendar pa je med njimi bistvena razlika. Športniki se ukvarjajo s seboj zaradi čisto določenega cilja. Želijo maksimalno razviti svoje sposobnosti in zmagati. Druga skupina pa se ukvarja sama s seboj zaradi bolj ali manj jasno izraženega strahu zase, za svoje zdravje, zaradi bojazni pred neuspehi. Pri prvih je v ospredju aktivni optimizem, pri drugih pasivni pesimizem. Iz tega lahko sklepamo, da ukvarjanje s samim seboj, samo po sebi nikakor ne pomeni nečesa negativnega. Nasprotno, brez poznavanja lastnih sposobnosti in nesposobnosti ne vemo, kdo smo, se ne poznamo in tudi ne moremo uspeti.

Podobno velja za vsako družbo in torej tudi za posamezne skupine, ki jih povezujejo isti ali podobni interesi. Knjižničarji nismo izjeme.

Danes že skoraj prislovično vsi ponavljamo, da se nahajamo v prehodnem obdobju. To je seveda res. Vsak prehod pa vedno pomeni tudi pogled nazaj, seznanitev s trenutnim stanjem in odločanje za nadaljnjo pot. Ukvarjanje knjižničarjev s svojim poklicem bi moralo odgovoriti na tri vprašanja. Kakšna je dosedanja prehojena pot knjižničarstva? Kakšen je trenutni položaj knjižničarjev? Kakšno pot naj si knjižničarji ob dobrem poznavanju trendov družbenega razvoja začrtajo za prihodnost?

Ta prispevek je delček tega triptiha. Ne govori o prehojeni poti slovenskih knjižničarjev. Je le pogled v stališča, v občutenja slovenskega knjižničarja, poskus ovrednotenja njegovega poklica danes in iskanje poti za jutri - za čas nenehnih in težko predvidljivih sprememb.

Med posvetovanjem ZBDS v Mariboru jeseni 1993. leta sem 380 udeležencem razdelil anketni vprašalnik o statusu knjižničarjev. Izpolnilo in vrnilo ga je 132 knjižničarjev.

Prvi del ankete vsebuje vprašanja o starosti, spolu, izobrazbi, delovnem mestu, nazivih, delovni dobi v knjižničarstvu in tipu knjižnice, kjer je anketirani trenutno zaposlen.

Drugi del je namenjen ugotavljanju mnenj knjižničarjev o statusu knjižničarskega poklica, o razlikah glede statusa med tipi knjižnic ter rangiranju knjižnic in informacijskih ustanov glede na njihov družbeni status.

V tretjem delu je navedenih 17 morebitnih vzrokov za nizek status knjižničarskega poklica. Anketirani so lahko izbirali med petimi možnimi odgovori (zelo se strinjam, strinjam se, ne vem zagotovo, ne strinjam se, sploh se ne strinjam). Na koncu so izbrali 5 vzrokov, za katere so menili, da so najpomembnejši za nizek status ter jih rangirali.

V četrtem delu so anketirani razvrstili 9 poklicev glede na njihov ugled v družbi.

Peti del ankete je bil namenjen predlogom za izboljšanje statusa knjižničarskega poklica.

2. Status knjižničarskega poklica je nizek

Kot je razvidno iz tabele št. 1, je večina anketiranih menila, da je status knjižničarjev nizek. Tistih, ki so se s tem zelo strinjali, je 28,03%, skupaj s tistimi, ki se "samo" strinjajo, pa kar 87,12%. Rezultati potrjujejo predvidevanja. Porajajo pa vrsto vprašanj, s katerimi se bo stroka morala bolj intenzivno ukvarjati. Večina zaposlenih v knjižnicah ni zadovoljna s svojim položajem. Kakšen vpliv ima to na njihovo delo, na njihovo uspešnost? Kako negativno energijo, ki se vedno znova generira v iskanju in poudarjanju nemoči ter v pričakovanju, da mora družba nekaj storiti - ta pa tega ne stori - kako to energijo preusmeriti v trdo, načrtno, vsakodnevno delo z jasnimi cilji in v zavest, da si moramo sami ukrojiti svoj družbeni položaj oziroma status?

Tabela št. 1:

Status knjižničarskega poklica je nizek

N = 132

	f	%
Zelo se strinjam	37	28,03
Se strinjam	78	59,09
Ne vem zagotovo	5	3,79
Se ne strinjam	10	7,58
Sploh se ne strinjam	2	1,51
Skupaj	132	100,00

3. Razlike v statusu knjižničarjev po tipih knjižnic

Cilj anketnega vprašanja "Ali menite, da so razlike v statusu knjižničarjev med različnimi vrstami knjižnic?" ni bil zgolj ugotavljanje razlik, saj je to očitno, ampak bolj ugotavljanje, v kolikšni meri knjižničarji občutijo te razlike. Iz tabele št. 2 je razvidno, da le dobrih 8% anketiranih meni, da teh razlik ni, medtem ko skoraj 91% pozitivno odgovarja na anketno vprašanje. Med 11 (8,33%) anketiranimi, ki so menili, da ni razlik v statusu med različnimi vrstami knjižnic, jih je pet iz splošnoizobraževalnih knjižnic, štirje iz šolskih knjižnic in po eden iz narodne knjižnice ter iz specialnih knjižnic. Iz podatkov, ki jih nudi anketa, se ne da sklepati, da bi med njimi bila neka skupna karakteristika, na podlagi katere bi lahko domnevali, da gre za določen neslučajan dejavnik, ki bi bil vzrok za njihovo stališče.

Tabela št. 2:

Status knjižnice je odvisen od tipa knjižnice

	f	%
Da	120	90,91
Ne	11	8,33
Ne vem	1	0,76
Skupaj	132	100,00

4. Razvrstitev knjižnic in informacijskih ustanov glede na status

Razvrščanje knjižnic in informacijskih ustanov glede na status je pravzaprav konkretizacija ugotovitve, da obstajajo razlike v statusu knjižničarjev med različnimi vrstami knjižnic. Standardni tipologiji petih vrst knjižnic so dodani še informacijski servisi, dokumentacijski centri in komercialni informacijski servisi, da bi tako zajeli v rangiranje vse ustanove, ki so si po svoji dejavnosti sorodne in se dopolnjujejo ter tudi konkurirajo. Za razvrstitev knjižnic in informacijskih ustanov sem uporabil izračun aritmetične sredine, pri čemer sem dejanske frekvence množil s ponderji od ena do osem.

Knjižničarji Narodne in univerzitetne knjižnice postavljajo na prvo mesto informacijske centre, na zadnje pa splošnoizobraževalne knjižnice. Knjižničarji ostalih knjižnic prvo mesto namenjajo narodni knjižnici (kot tipu knjižnice), zadnje mesto pa šolskim knjižnicam.

Statusne razlike niso samo med tipi knjižnic, ampak tudi med knjižnicami istega tipa. Domnevamo lahko, da imajo višji status samostojne, večje, bogatejše in bolje opremljene knjižnice. Nadalje je status odvisen od hierarhije v samem knjižničnem informacijskem sistemu. Osrednje knjižnice imajo ned-

vomno boljši položaj kot tiste, ki se nahajajo na "periferiji" sistema. Pri nesamostojnih je pomemben ugled institucije, katere organizacijska enota je knjižnica. Vendar gre tu predvsem za status, ki ga ima knjižnica v širšem, zunanjem okolju, medtem, ko je njen interni status, torej položaj v okviru institucije, lahko povsem drugačen. Prav tako na status vplivajo profili uporabnikov. Usmerjenost k določenim ciljnim skupinam bi lahko za knjižnico pomenila pomemben segment sistematičnega oblikovanja boljšega statusa. Nizek status postavlja knjižnico v nekakšen brezizhoden položaj. Zapuščajo jo sposobni kadri oziroma se v njej ne zaposlujejo. Razvojno zaostaja za drugimi knjižnicami, zato se vse manj z njimi povezuje. Ker njene storitve postajajo vse manj kvalitetne, izgublja bolj zahteven sloj uporabnikov. Običajno sledi temu še krčenje finančnih sredstev. Knjižnični informacijski sistem ima vgrajene instrumente (npr. matične službe, osrednje knjižnice), ki bi se morali intenzivno vključiti, kakor hitro bi prišlo do zastoja na nekem segmentu sistema in ponuditi takšni knjižnici toliko pomoči, da se spremeni njen negativni trend razvoja. Vsak sistem, tudi knjižnični, je namreč toliko trden, kolikor so trdni njegovi najšibkejši členi.

Tabela št. 3:

Zbirni prikaz razvrstitve knjižnic ter informacijskih in dokumentacijskih centrov po tipih knjižnic

Tipi knjižnic, inform. servisi, dokum. centri	Narodna knjižnica	Splošnoizobraževalne knjižnice	Visokošolske knjižnice	Šolske knjižnice	Specialne knjižnice	X
Narodna knjižnica	2.	1.	1.	1.	1.	2,02
Splošnoizobr. knjižnice	8.	7.	6.	7.	7.	5,60
Visokošolske knjižnice	4.	2.	5.	2.	3.	3,50
Šolske knjižnice	7.	8.	8.	8.	8.	6,89
Specialne knjižnice	6.	4. - 5.	7.	3.	6.	4,44
Informacijski servisi	1.	3.	2. - 3.	5.	2.	3,82
Dokumentacijski centri	3.	4. - 5.	2. - 3.	4.	4.	4,16
Komercialni inf. servisi	5.	5.	4.	6.	5.	4,73

Tabela št. 4:

Splošna razvrstitev - upoštevani so odgovori vseh anketiranih

N = 111

Tipi knjižnic, inf. servisi, dokum. centri	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	Doseženi rang	X
Narodna knjižnica	74	6	8	13	4	7	-	-	1	2,02
Splošnoizobražev. knjižnice	-	7	10	10	14	27	38	5	7	5,60
Visokošolske knjižnice	9	36	15	14	19	14	4	-	2	3,50
Šolske knjižnice	-	1	3	5	12	12	22	56	8	6,89
Specialne knjižnice	5	16	22	19	10	19	10	10	5	4,44
Informacijski servisi	5	22	26	23	17	7	10	1	3	3,82
Dokumentacijski centri	4	19	26	26	18	6	9	5	4	4,16
Komercialni inf. servisi	19	11	7	9	16	16	13	20	6	4,73

RAZVRSTITEV

1. narodna knjižnica
2. visokošolske knjižnice
3. informacijski servisi
4. dokumentacijski centri
5. specialne knjižnice
6. komercialni informacijski servisi
7. splošnoizobraževalne knjižnice
8. šolske knjižnice

5. Vzroki za nizek status knjižničarjev

5.1 Nepoznavanje knjižničarskega dela

Čeprav je na anketno ugotovitev "Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu" kar 97% anketiranih knjižničarjev odgovorilo pritrdilno in to navedlo tudi med glavnimi vzroki za nizek status knjižničarjev, se mi kljub temu postavlja nekaj vprašanj. Kakšno korist bodo ljudje imeli od tega, če bodo dobro seznanjeni s knjižničarskim delom? Ali jih to sploh zanima in čemu naj bi jih zanimalo? Ali smemo pričakovati od ljudi, da se morajo seznaniti s knjižničarjevim delom? Ali je poznavanje knjižničarskega dela res nujni pogoj za večji ugled in s tem tudi za status knjižničarjev?

Če bodo ljudje v toliki meri seznanjeni s knjižničarskim delom, da jim bo tako rekoč vse jasno, potem pa ta poklic resnično ne zasluži večjega ugleda. Mar ljudje delo pravnikov ali zdravnikov poznajo bolje kot delo knjižničarjev? Nič bolje. Zelo verjetno še manj kot delo knjižničarjev. Pa vendar sta to ugledna poklica z visokim družbenim statusom. Kaj pa, če ljudje spoštujejo poklic pravnika prav zaradi tega, ker ga premalo poznajo, oziroma mu ne morejo priti do živega, se jim zdi nekaj vzvišenega, četudi po drugi strani poznajo vrsto zgodb o "jezičnih doktorjih", ki so pravdarske sosede zaradi ničvrednega grmovja spravili na boben. Morda pa ljudje spoštujejo pravnike tudi zato, ker z nekakšnim nelagodjem potrkaajo na njihova vrata, če že pač morajo. V knjižnico pa lahko vedno pridejo. Vrata so odprta, knjižničarka že čaka, da jih postreže in še nič jim ne zaračuna. Ljudje se zavedajo, da ne more imeti vsak advokatske pisarne ali zdravniške ordinacije. Imajo pa ljudje lastne knjižnice in predstavo o lastni knjižnici marsikdo prenaša tudi na javne knjižnice. Pri tem pa ne upošteva, da je med majhno zasebno knjižnico ter veliko javno knjižnico razlika ne samo v velikosti, ampak tudi v kvaliteti. Ljudje imajo večinoma le zunanji vpogled v knjižnico in v delo knjižničarjev ter bibliotekarjev. Po tej svoji izkušnji knjižnico tudi sodijo. Ne moremo zahtevati od ljudi, da se morajo seznanjati s knjižničarjevim delom. To ne spada v okvir tistega, čemur pravimo "izobraževanje uporabnikov". Pri tem izobraževanju gre za to, da ljudje znajo knjižnico uporabljati oziroma izkoristiti.

Mislím, da so anketirani pri odgovorih na anketno domnevo "Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu" sklepali iz načela, da ljudje ne cenijo tistega, česar ne poznajo. To je res. Vendar pa ljudje o knjižničarskem delu vedo vsaj toliko kot o delu pravnikov ali zdravnikov. V njihovi zavesti pa imata ti dve profesiji mnogo višje mesto kot knjižničarstvo. Odgovor lahko iščemo v dveh smereh: njihova predstava o knjižničarskem delu je izkrivljena ali pa knjižničarji neutemeljeno pričakujemo in zahtevamo višji status, kot pa si ga dejansko zaslužimo.

V anketnem vprašanju je namenoma uporabljen pojem "ljudje" in ne uporabniki, ker je širši in zajema tako uporabnike kot neuporabnike, torej običajno populacijo, ki obdaja knjižnico in tudi oblikuje mnenje o njej.

Ob skoraj soglasnih pozitivnih odgovorih sem pomislil, da so anketirani spregledali, da gre v anketni domnevi za ugotavljanje vzroka za nizek status in ne le zgolj za ugotavljanje poznavanja knjižničarskega dela. Vendar pa ta pomislek ne drži, ker so anketirani prav to domnevo v določanju petih glavnih vzrokov za nizek status navedli na prvem mestu. Tudi v pripombah in predlogih sedem anketiranih navaja za vzrok nizkega statusa nepoznavanje knjižničarskega dela. Še več knjižničarjev (28) predlaga kot prednostno nalogo za izboljšanje statusa razne oblike promocije, osveščanja vodilnih in družbe, nekdo celo predlaga, da je treba knjižnice reklamirati kot Coca-Colo.

Tabela št. 5:

Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu

N = 131

Knjižnice	Zelo se strinjam		Strinjam se		Ne vem zagotovo		Ne strinjam se		Sploh se ne strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
NUK	2	50,00	2	50,00	-	-	-	-	-	-	4	3,05
VSK	8	40,00	11	55,00	1	5,00	-	-	-	-	20	15,27
SK	9	56,25	6	37,50	1	6,25	-	-	-	-	16	12,21
ŠK	20	50,00	19	47,50	1	2,50	-	-	-	-	40	30,53
SIK	29	56,86	21	41,18	-	-	1	1,96	-	-	51	38,94
Skupaj	68	51,91	59	45,04	3	2,29	1	0,76	-	-	131	100,00

LEGENDA

NUK narodna in univerzitetna knjižnica

VSK visokošolske knjižnice

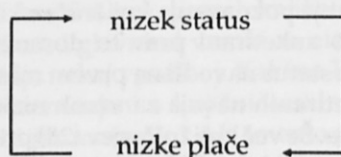
SK specialne knjižnice

ŠK šolske knjižnice

SIK splošnoizobraževalne knjižnice

5.2 Slabo plačano delo

Slabo plačano delo ni primarni vzrok za nizek status. V prvi vrsti predstavlja indikator za nizek družbeni položaj. Nahajamo se pravzaprav v nekakšnem začaranem krogu. Ne da bi ugotavljali, kaj je prej, ali plače ali status, se moramo strinjati z dejstvom, da je nizek družbeni status praviloma povezan tudi z nizkimi plačami.

Tabela št. 6:

Delo knjižničarja je slabo plačano

Knjižnice	Zelo se strinjam		Strinjam se		Ne vem zagotovo		Ne strinjam se		Sploh se ne strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
NUK	2	50,00	2	50,00	-	-	-	-	-	-	4	3,05
VSK	6	31,58	7	36,84	4	21,05	2	10,53	-	-	19	14,50
SK	5	29,41	10	58,82	2	11,77	-	-	-	-	17	12,98
ŠK	13	32,50	26	65,00	1	2,50	-	-	-	-	40	30,53
SIK	21	41,18	25	49,02	1	1,96	4	7,48	-	-	51	38,94
Skupaj	47	35,88	70	53,43	8	6,11	6	4,58	-	-	131	100,00

5.3 Enačenje knjižničarjev z administrativnimi delavci

Pri presojanju o tem, ali spada delo knjižničarjev med administrativna opravila ali pa med zahtevnejša strokovna dela, moramo upoštevati tako značilnosti administrativnega kot tudi strokovnega dela.

Med glavne značilnosti administrativnega dela spada obvladovanje določenih tehnik, rutinsko delo, delavec ne odloča sam o tehniki in metodah dela, nesamostojno delo. Tipična administrativna dela so manj zahtevna pisarniška opravila. Za izvajanje strokovnih del pa je potrebna zadostna strokovna izobrazba, določena specialna znanja, samostojna izbira metod in tehnik dela, predvsem pa širše znanje s teoretičnimi osnovami. Prehod iz administrativnega dela v strokovno je kontinuiran, ni skokovit. Tudi strokovni delavci opravljajo administrativna dela in obratno. Določiti moramo torej kriterij, kjer administrativno delo preide v strokovno. Primeren je večinski kriterij. Tam, kjer ima večina dela (več kot polovica) značilnosti strokovnega dela, smemo govoriti o strokovnem delu.

Če s temi kriteriji ocenimo knjižničarsko delo, potem bi med administrativne delavce spadal le knjižničar (srednješolska izobrazba), verjetno pa bi morali tudi tu ovrednotiti vsak primer posebej.

Enačenje knjižničarskega dela z administrativnim delom ima gotovo za posledico tudi družbeni status, ki pripada administrativnim delavcem. Ta pa je seveda nižji, kot bi naj ga bili deležni v avtonomno stroko uvrščeni strokovni delavci.

Da je to enačenje knjižničarjev z administrativnimi delavci resen problem, dokazujejo tudi rezultati anketiranja. Kar 78,63% anketiranih knjižničarjev meni, da je vzrok za nizek status enačenje knjižničarjev z administrativnimi delavci. Le dobrih 9% (9,16) anketiranih se s trditvijo ne strinja, 12,21% pa se ne more odločiti.

V izbor petih pomembnejših vzrokov za nizek status so anketirani knjižničarji na drugo mesto postavili prav to enačenje z administrativnimi delavci. Zanimivo pa je, da v svojih lastnih pripombah in predlogih knjižničarji ne navajajo tega enačenja niti pri vzrokih za nizek status niti pri predlogih za njegovo izboljšanje.

Tabela št. 7:

Uporabniki knjižnic enačijo knjižničarje z administrativnimi delavci

Knjižnice	Zelo se strinjam		Strinjam se		Ne vem zagotovo		Ne strinjam se		Sploh se ne strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
NUK	-	-	3	75,00	-	-	-	-	1	25,00	4	3,05
VSK	5	26,32	8	42,10	4	21,05	2	10,53	-	-	19	14,50
SK	4	23,53	9	52,94	3	17,65	1	5,88	-	-	17	12,98
ŠK	14	35,00	19	47,50	4	10,00	3	7,50	-	-	40	30,53
SIK	18	35,29	23	45,10	5	9,80	5	9,80	-	-	51	38,94
Skupaj	41	31,30	62	47,33	16	12,21	11	8,40	1	0,76	131	100,00

5.4 Obseg pristojnosti in odločanja knjižničarjev

Nobenega dvoma ni, da ima skromen obseg pristojnosti in odločanja za posledico tudi nizek status. V našem primeru gre za vprašanje: Ali je v knjižničarstvu ta obseg tako majhen, da je zaradi tega status nizek. To vprašanje logično sledi že iz vprašanja o administrativnosti knjižničarskega dela, ki je prav tako povezano s skromnim obsegom pristojnosti in odgovornosti. Dejansko je majhen obseg pristojnosti in odgovornosti tipična karakteristika administrativnega delavca. Na domnevo, da ima skromen obseg pristojnosti in odločanja za posledico nizek status, je 67,69% anketiranih odgovorilo pritrdilno. Spadajo potem knjižničarji večinoma res med administrativne delavce? Na vprašanje lahko odgovorimo na dva načina. Če rečemo, da je knjižničarsko delo po svoji strukturi in zahtevnosti takšno, da sploh ne potrebuje večjih pristojnosti in širšega prostora za odločanje, potem ta dejavnost dejansko spada med administracijo. Če pa v resnici obstajajo večje pristojnosti in tudi pomemben obseg odločanja, ki pa jih ima namesto

knjižničarjev nekdo drug, potem smo s tem sicer teoretično rešili ugled knjižničarskega dela, vendar pa za prakso to še ne pomeni večjih premikov. Knjižničarji si bodo morali pristojnosti, ki so se jim odpovedali ali pa so tiho prešle v druge roke, znova priboriti in seveda sprejeti tudi odgovornosti, ki so s tem povezane.

Na anketno domnevo, da ima skromen obseg pristojnosti in odločanja za posledico nizek status, beležimo najvišji odstotek pozitivnih odgovorov pri knjižničarjih specialnih knjižnic - 82,35% in visokošolskih knjižnic - 77,77%, najnižji pa pri šolskih knjižnicah - 60,00% ter splošnoizobraževalnih knjižnicah - 64,81%. Sorazmerno nižji odstotek pozitivnih odgovorov pri šolskih knjižnicah si lahko razložimo s strukturo zaposlenih v šolskih knjižnicah. Vse te knjižnice so sicer nesamostojne in so organizacijske enote posamezne pedagoške ustanove, vendar so vodje teh knjižnic pedagoški delavci, ki so obdržali stopnjo in obseg odločanja, ki gre pedagoškemu delavcu. Popolnoma drugačen pa je položaj v visokošolskih in specialnih knjižnicah, kjer ima vodstvo šol oziroma institucij ter pedagoški oziroma raziskovalni kader praviloma precej drugačen položaj kot pa bibliotekarji. Problem je še zlasti pereč tam, kjer knjižnice organizacijsko spadajo pod administrativno-upravni sektor.

Tabela št. 8:

Skromen obseg pristojnosti in odločanja knjižničarja ima za posledico nizek status

Knjižnice	Zelo se strinjam		Strinjam se		Ne vem zagotovo		Ne strinjam se		Sploh se ne strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
NUK	-	-	3	75,00	-	-	1	25,00	-	-	4	3,08
VSK	3	16,66	11	61,11	1	5,55	3	16,66	-	-	18	13,85
SK	4	23,53	10	58,82	1	5,88	2	11,76	-	-	17	13,08
ŠK	9	22,50	15	37,50	6	15,00	10	25,00	-	-	40	30,76
SIK	11	21,57	22	43,14	6	11,76	11	21,57	1	1,96	51	39,23
Skupaj	27	20,77	61	46,92	14	10,77	27	20,77	1	0,77	130	100,00

5.5 Ljudje manj berejo

Ali obstaja korelacija med statusom knjižničarjev in številom prebranih knjig oziroma časom, ki ga ljudje porabijo za branje? Logika postavljene anketne domneve je v bistvu zelo jasna: zmanjševanje branja pomeni v knjižnicah manjšo izposajo, manjša izposoja pomeni vse manj iskano in potrebno

knjižnico, to pa ima za posledico upadanje dejavnosti in s tem zmanjševanje njenega ugleda v družbi. Model sklepanja je seveda zelo poenostavljen, pa vendar odraža nek proces.

Problem pa si lahko ogledamo tudi z druge strani. Izposoja se v naših knjižnicah konstantno povečuje, ugled knjižnic pa se ne povečuje sorazmerno. To pomeni, da na zviševanje oziroma zniževanje statusa vplivajo drugi dejavniki. S tem ne izključujemo vpliva branja oziroma izposoje, vendar pa očitno ni najpomembnejši. Tako menijo tudi anketirani knjižničarji, ki so to domnevo kot vzrok za nizek status v izboru petih pomembnejših vzrokov postavili na peto, zadnje mesto.

V skladu s pričakovanji se je manj kot polovica anketiranih z domnevo strinjala - 31,21%, najbolj knjižničarji visokošolskih knjižnic (50%) in najmanj knjižničarji splošnoizobraževalnih knjižnic (24%), neodločenih je 6,20%, ne strinja pa se z domnevo 56,59%.

Dobra polovica anketiranih torej meni, da ljudje danes ne berejo manj, kar potrjuje tudi statistika izposoje in torej to ne more biti vzrok za nizek status.

Tabela št. 9:

Ljudje danes vse manj berejo. Zaradi tega je tudi ugled (image) knjižničarja vse manjši

Knjižnice	Zelo se strinjam		Strinjam se		Ne vem zagotovo		Ne strinjam se		Sploh se ne strinjam		Skupaj	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
NUK	1	25,00	-	-	-	-	3	75,00	-	-	4	3,10
VSK	1	5,55	8	44,44	2	11,11	5	27,78	2	11,11	18	13,95
SK	2	11,76	6	35,29	-	-	9	52,94	-	-	17	13,18
ŠK	5	12,50	13	32,50	3	7,50	17	42,50	2	5,00	40	31,01
SIK	5	10,00	7	14,00	3	6,00	23	46,00	12	24,00	50	38,76
skupaj	14	10,85	34	26,36	8	6,20	57	44,19	16	12,40	129	100,00

6. Domnevni vzroki za nizek status knjižničarjev

V anketnem vprašalniku sem navedel 17 možnih vzrokov za nizki družbeni položaj knjižničarjev. Zaradi preglednosti jih spodaj še enkrat navajam. Anketiranci so med izpolnjevanjem ankete odločali o vsakem posebej. Smiselno je, da potem, ko so izrazili svoje mnenje o vsakem posameznem, izberejo med temi 17 še nekaj tistih, za katere menijo, da so najpomembnejši.

Anketirani knjižničarji so v četrtem delu ankete izbrali med spodaj navedenimi 17 domnevnimi vzroki za nizki status knjižničarjev pet vzrokov ter jih razvrstili po pomembnosti. Pri rangiranju sem upošteval dominantno vrednost frekvenc. Ob enakih frekvencah sem upošteval frekvence v višjih rangih.

1. Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu
2. Slaba kakovost storitev v knjižnicah je vzrok za nizek status
3. Delo knjižničarja je slabo plačano
4. Zaradi prostovoljcev v knjižnicah je status knjižničarjev nizek
5. Ženski videz (feminizacija) knjižničarskega poklica je pomemben vzrok za nizki status
6. Knjižnice imajo v ekonomskem razvoju dežele obrobno vlogo
7. Uporabniki knjižnic enačijo knjižničarje z administrativnimi delavci
8. Ljudje se na splošno ne zavedajo odgovornosti za sredstva, ki se namenjujejo knjižnicam in tudi ne odgovornosti knjižničarjev za vodenje knjižnic
9. Skromni obseg pristojnosti in odločanja knjižničarjev ima za posledico njihov nizki status
10. Ljudje se na splošno ne zavedajo socialnih odgovornosti knjižnic; na primer glede individualne pravice dostopa do informacij
11. Mnogi ljudje imajo knjižnične storitve za nepotrebno razkošje
12. Glede kakovosti knjižničnih storitev uporabniki ne pričakujejo veliko
13. Nezaposleni knjižničarji vplivajo na nizki status
14. Splošna predstava o značaju knjižničarja: strog, natančen, dolgočasen itd. ima za posledico njegov nizki status
15. Veliko knjižničarjevih nalog ne zahteva strokovne izobrazbe
16. Mnogi menijo, da je knjižnica v prvi vrsti ustanova za mladino in študente
17. Ljudje danes vse manj berejo. Zaradi tega je tudi ugled (image) knjižničarja vse manjši.

6.1 Rangiranje domnevnih vzrokov

Kot je razvidno iz tabele št. 10, so bili med petimi najpogosteje izbranimi vzroki za nizek status naslednji:

VZROKI	FREKVENCE
1. Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu	88
7. Uporabniki knjižnic enačijo knjižničarje z administrativnimi delavci	63
3. Delo knjižničarja je slabo plačano	47
17. Ljudje danes vse manj berejo. Zaradi tega je tudi ugled (image) knjižničarja vse manjši.	40
9. Skromen obseg pristojnosti in odločanja knjižničarja ima za posledico nizek status	39

Tabela št. 10:

Rangiranje domnevnih vzrokov za nizek status

DOMNEVE 1-17																		
Rangi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	Σ
1	58	4	7	-	1	11	5	3	9	2	2	1	-	-	3	1	7	114
2	15	5	16	1	3	11	19	9	6	7	6	2	-	1	4	3	6	114
3	5	2	12	-	6	9	14	7	7	12	10	3	1	3	1	10	3	105
4	8	6	5	1	4	5	18	12	12	7	9	1	-	3	1	8	5	105
5	2	4	7	8	15	-	7	2	5	5	3	2	8	4	3	11	19	105
Σ	88	21	47	10	29	36	63	33	39	33	30	9	9	11	12	33	40	543

Tabela št. 11:

Strinjanje z domnevami za nizek status knjižničarjev

Štev.	Domneva	A	B	C	D	E	X	% strinjanja	Rang
1	nepoznavanje	68	59	3	1	-	1,5	96,5	1
3	plače	47	70	8	6	-	1,7	89,3	2
8	mat. odgovorn.	45	69	10	6	1	1,8	87,0	3
7	admin. delavci	41	62	16	11	1	2,0	78,6	4
10	soc. odgovorn.	20	81	23	5	1	2,1	77,7	5
9	pristojnosti	27	61	14	27	1	2,3	67,7	6
11	razkošje	20	60	20	27	2	2,5	62,0	7
16	ustan. za mlad.	8	56	10	45	10	2,9	49,6	8
5	ženski videz	16	34	22	49	10	3,0	38,2	9
6	obrobna vloga	22	33	7	46	23	3,1	42,0	10

Štev.	Domneva	A	B	C	D	E	X	% stri- njanja	Rang
17	branje	14	34	8	57	16	3,1	37,2	11
4	prostovoljci	5	29	40	53	4	3,2	26,0	12
14	knjižničar	10	26	22	61	10	3,3	27,9	13
2	kakovost	4	17	26	67	17	3,5	16,1	14
12	pričakovanja	4	22	9	79	16	3,6	20,0	15
13	nezaposlenost	1	5	32	67	24	3,8	4,6	16
15	izobrazba	3	12	5	78	30	3,9	11	17

Anketirani so kot glavni vzrok za nizki status navedli domnevo, da ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu. Ne gre za to, da ljudje ne bi imeli nobene predstave o knjižničarskem delu, ampak je ta predstava izkrivljena, kar pa je morda še huje. Ob tem se moramo namreč vprašati, ali vpliva na položaj knjižničarjev resnična vrednost knjižničarske dejavnosti ali mnenje oziroma sodba ljudi o knjižničarski dejavnosti. Če analiziramo knjižnice z njihovega družbeno vrednostnega vidika, bomo ugotovili naslednje. Knjižnice so po funkciji, ki jo imajo v razvoju družbe njen nepogrešljivi vezni člen. Če bi jih ukinili, bi zazijala nepremostljiva praznina - človeštvo bi ostalo brez svojega "spomina". To je resnična družbena vrednost knjižničarske dejavnosti. In če bi se družbeni status ravnal po njej, bi bil zelo visok. Kljub tej resnični, zelo pomembni funkciji knjižnic, pa jim ljudje ne priznajo ustreznega statusa. Zakaj? Knjižničarji menijo, da zato, ker ljudje na splošno zelo malo vedo o njihovem delu. Bolj točno bi bilo, če bi rekli, da imajo o knjižnicah precej jasno predstavo, vendar je ta predstava izkrivljena. V skladu s svojo predstavo o neki stvari pa ljudje izrekajo tudi sodbo o njej. Lažje si je pridobiti neko znanje povsem na novo kot pa spreminjati svoje že zakoreninjene predstave.

6.3 Glavni vzroki za nizek status knjižničarjev

Anketirani so med 17 domnevnimi vzroki za nizek status izbrali spodaj navedenih pet, po njihovem mnenju glavnih vzrokov.

1. Ljudje na splošno zelo malo vedo o knjižničarskem delu
2. Uporabniki knjižnic enačijo knjižničarje z administrativnimi delavci
3. Delo knjižničarja je slabo plačano
4. Skromen obseg pristojnosti in odločanja knjižničarja ima za posledico nizek status
5. Ljudje danes vse manj berejo. Zaradi tega je tudi ugled knjižničarja vse manjši.

7. Razvrstitev poklicev po ugledu v družbi

V petem delu ankete ("D") sem povabil anketirance, da razvrstijo poklice glede na njihov ugled / status v družbi. V anketi sem navedel devet poklicev. Izbor sicer ni številen, vendar pa upošteva več kriterijev. Tako zaradi očitne različnosti poklicev olajšuje razvrstitev. Nadalje zajema poklice, ki segajo na področje proizvodnje (kmet, inženir), trgovine (trgovski potnik, zavarovalni agent), storitev (stewardesa, pravnik) ter kulture in šolstva (knjižničar, učitelj v osemletki, novinar). V seznamu so poklici, ki so hitro in dovolj prepoznavni, zato anketiranci nimajo težav pri razmejevanju področja njihovih dejavnosti. Daljši seznam pa bi anketirane zelo verjetno tudi odvrčal od izpolnjevanja in otežil rangiranje. Slaba stran seznama je poimenovanje nosilca knjižničarske dejavnosti s "knjižničarjem", kar bi morda pri nekaterih anketiranih vzbudilo asociacije na zgolj "knjižničarja" v pomenu knjižničarskega manipulanta oziroma knjižničarja s srednješolsko izobrazbo. Upošteval sem v Slovenji uveljavljeno terminologijo. Imamo zakon o knjižničarstvu in ne o bibliotekarstvu, pri nas se je ustalilo poimenovanje knjižnica in ne biblioteka. V takšnem kontekstu naziv knjižničar pomeni nosilca določene strokovne oziroma poklicne dejavnosti in torej zajema vse stopnje strokovnih profilov na področju knjižničarstva. Če bi uporabil naziv bibliotekar, potem bi nosilca knjižničarske dejavnosti zožil na profil delavcev v knjižnicah z visoko izobrazbo, ostale pa izključil. Posledica tega bi bil sicer verjetno višji rang na lestvici razvrstitve poklicev, vendar pa ne bi zajel celotnega števila delavcev v knjižnicah.

Cilj tega dela ankete je povezava z vprašanji v začetku ankete o statusu knjižničarjev v družbi. Odgovor na vprašanje, ali je status nizek, odraža občutje anketiranih brez konkretnih relacij z drugimi poklici. Položaj neke stroke ali poklica pa je visok ali nizek vedno le v relaciji z drugimi strokami oziroma poklici. Hkrati je to rangiranje končni test v začetku ankete izraženega mnenja anketiranih o njihovem statusu.

V kontekstu celotne raziskave je torej ta razvrstitev zelo pomembna, saj daje predhodnim mnenjem knjižničarjev realni okvir.

V primerjavi z drugimi nekoliko lažjimi anketnimi vprašanji, se je tega težjega problema lotilo manj anketiranih. Odgovorilo je 110 anketiranih (83,33%), kar je pa je še vedno solidno število.

Z izračunom ponderirane aritmetične sredine sem dobil poprečno vrednost za posamezen poklic.

Čim nižja je vrednost, tem višji je status. Ta izračun pokaže hkrati z rangom tudi razlike med posameznimi rangi. Tako je npr. X za trgovskega potnika 5,40, za stewardeso pa minimalno nižji - 5,35; medtem ko je med inženirjem (rang 2.) in novinarjem (rang 3.) precej večja: 2,57 in 3,58.

V tabeli št. 12 so prikazani rezultati izračuna aritmetične sredine in na podlagi teh določeni rangi. Upoštevana je celotna anketirana populacija (N=110).

Anketiranci so med navedenimi devetimi poklici knjižničarja uvrstili na predzadnje mesto. Knjižničarji so zelo nizko ovrednotili svoj poklic. Poklic, ki ima svoj lastni zakon, svoje strokovno visokošolsko izobraževanje, svoje strokovno društvo, bogato strokovno in znanstveno literaturo in nenazadnje tudi tisočletno tradicijo, ta poklic njeni nosilci uvrščajo kar tri mesta za poklicem stevardese. Za knjižničarjem je poklic kmeta sicer precej veliko razliko v številčni vrednosti aritmetične sredine (kmet: $X = 8,22$, knjižničar: $X = 6,65$), a vendar ne moremo mimo dejstva, da smo na predzadnjem mestu. Do naslednjega višjega ranga, do učitelja v osemletki razlika ni velika (učitelj: $X = 5,94$). To pa seveda pomeni, da imata oba poklica, knjižničar in učitelj, nizek status.

Dvomim, da uvrstitev ustreza resničnemu položaju knjižničarja v družbi. Domnevam, da je na takšno razvrstitev močno vplival občutek nezadovoljstva, pesimizma ali kar preprosto samopodcenjevanja, kot je to navedel eden od anketiranih v pripombah.

Res pa je, da mimo dejstev, in takšno dejstvo je prav gotovo navedeno rangiranje knjižničarjev, ne moremo.

Razvrstitev je odraz določenega stanja. Pomen same razvrstitve je v tem, da opozarja na stanje stroke, ki se, čakajoča na pomoč od zunaj, kar ne more prav izviti iz nemoči in zaživeti svojega lastnega avtohtonega in suverenega življenja.

Tabela št. 12:
Razvrstitev poklicev

RAZVRSTITEV POKLICEV												
Poklici	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Skupaj		Rang
	f	f	f	f	f	f	f	f	f		X	
kmet	2	-	1	1	4	5	9	10	78	110	8,22	9
knjižničar	-	1	4	8	12	20	21	37	7	110	6,65	8
inženir	24	46	22	2	7	6	2	1	-	110	2,57	2
učitelj v osemletki	-	1	4	21	17	22	28	11	6	110	5,94	7
novinar	6	22	41	10	13	11	6	1	-	110	3,58	3
trgovski potnik	5	5	6	17	26	18	13	16	4	110	5,40	6

RAZVRSTITEV POKLICEV												
zavarovalni agent	2	9	11	24	13	13	18	11	9	110	5,35	4-5
pravnik	67	24	9	5	3	-	-	2	-	110	1,94	1
stewardesa	4	3	13	22	16	17	13	19	3	110	5,35	4-5
skupaj	110	110	110	110	110	110	110	110	110	990		

Tabela št. 13:
Razvrstitev po rangih

Rang	Poklic
1.	pravnik
2.	inženir
3.	novinar
4. - 5.	zavarovalni agent
4. - 5.	stewardesa
6.	trgovski potnik
7.	učitelj v osemletki
8.	knjižničar
9.	kmet

Tabela št. 14:
Razvrstitev po tipih knjižnic

Rangi	NUK	VSK	SK	ŠK	SIK
1.	pravnik	pravnik	pravnik	pravnik	pravnik
2.	inženir	inženir	inženir	inženir	inženir
3.	novinar	novinar	novinar	novinar	novinar
4.	učitelj v osemletki	trgovski potnik	zavarovalni agent	zavarovalni agent	zavarovalni agent
5.	trg. potnik	zav. agent	knjižničar	učitelj stewardesa	trgovski potnik
6.			stewardesa	trgovski potnik	stewardesa
7.		zavarovalni agent	učitelj v osemletki	učitelj v osemletki	učitelj v osemletki
8.	stewardesa	knjižničar	knjižničar	knjižničar	knjižničar
9.	kmet	kmet	kmet	kmet	kmet

8. Predlogi za izboljšanje statusa

Potem, ko so se anketiranci temeljito poglobili v vzroke za nizki status knjižničarjev, je razumljivo, da so bili disponirani tudi za iskanje rešitev, kako bi izboljšali stanje. Na anketno vprašanje: Kaj bi bilo treba po vašem mnenju nujno storiti, da se izboljša ugled, oziroma status knjižničarskega poklica? (vprašanje "E"), je odgovorilo 84 od 132 anketiranih (63,64%). Analizi in interpretaciji teh odgovorov sem pridružil še tiste pripombe in predloge knjižničarjev, ki so jih napisali na koncu anketnega vprašalnika in so vsebinsko povezane s problematiko izboljšanja statusa. Te pripombe in predloge (zadnje vprašanje v anketi) je zapisalo 26 anketirancev (19,70%). Predlogov za izboljšanje statusa knjižničarjev je trikrat toliko kot navedb vzrokov za nizki status. Menim, da to izraža optimizem knjižničarskih delavcev. S pesimizmom zastrupljeni knjižničarji bi namreč rekli: "Saj se ne da nič spremeniti!" Da pa se je 100 od 132 anketirancev prizadevalo poiskati neke rešitve, je gotovo dokaz, da so slovenski knjižničarji usmerjeni v prihodnost ter se manj ukvarjajo z iskanjem vzrokov in krivcev za nizki status kot pa z iskanjem rešitev za izboljšanje stanja.

Predloge sem vsebinsko zajel v 14 sklopov:

- kvalificirani knjižničarji, ustrezna izobrazba, kvalitetno delo,
- financiranje, plače,
- populariziranje, promocija, marketing,
- organizacija,
- vzgoja in izobraževanje uporabnikov,
- zakonodaja, normativi,
- pripadnost stroki,
- razvoj informatike,
- status je odvisen od posameznika,
- konsolidacija stroke,
- boljše knjižnice,
- osvestiti vodilne v družbi in njo samo,
- več pristojnosti knjižničarjem,
- samozavest.

Večina predlogov predstavlja odgovore na že v prejšnjem poglavju navedene vzroke za nizki status knjižničarjev.

8.1 Kvalificirani knjižničarji

V tem sklopu so dali anketiranci kar 34 predlogov. Dobra četrtina jih meni, da bi si knjižničarji priborili boljši status predvsem s tem, da bi delavci v

knjižnicah bili zares kvalificirani, da bi imeli ustrezno izobrazbo in da bi bilo njihovo delo kvalitetno. Pod gornji naslov sem uvrstil predloge, v katerih se pojavljajo zahteve kot npr.:

- pridobiti kvalificirane knjižničarje (diploma, magisterij, doktorat)
- zahtevati od knjižničarjev znanje na primernem nivoju, strokovno izpopolnjevanje, aktivnost pri razvoju...,
- čim višja profesionalnost.

Kar nekaj knjižničarjev poudarja pomen permanentnega izobraževanja, strokovnih izpitov, dodatnega izobraževanja, interdisciplinarnega študija:

- ne sprejemati kadrov, ki nimajo določene izobrazbe, zmanjšati dotok ljudi iz tako imenovanih neknjižničarskih vrst.
- na direktorska mesta naj pridejo sposobni in ambiciozni mladi strokovnjaki.

Nekdo med anketiranci pa vidi rešitev tudi v izkristaliziranju profila knjižničarskega delavca.

Poudarki so torej na samokritični oceni, da bi knjižničarji morali dvigniti raven strokovnosti in izobrazbe ter si s tem postaviti glavni temelj za bolj kvalitetno delo. Kolikšna je verjetnost, da bi realizacija teh predlogov dejansko izboljšala status? Mislím, da bi ta realizacija imela dva učinka: povečal bi se ugled stroke oziroma poklica in porasla bi samozavest pri knjižničarjih. Oboje bi vplivalo recipročno in sprožilo verižni proces v pozitivno smer razvoja. Učinek višje stopnje izobrazbe in strokovnosti bi še povečala povezava z marketinško miselnostjo ter z drugimi sodobnimi, človeku prijaznimi metodami organizacije in tehnologije. Vse to pa bi moralo že tudi sicer biti integralen del izobrazbe in strokovnosti.

Odgovoriti bi morali še na vprašanje, ali so ti predlogi tudi uresničljivi. Da bi bili uresničljivi, so potrebni z ene strani pripravljenost za doseganje višje strokovnosti oziroma izobrazbe, z druge strani pa institucije oziroma izvajalci, ki nudijo takšno izobrazbo. Če analiziramo stanje v Sloveniji, moramo reči, da je volja oziroma pripravljenost za pridobivanje višje izobrazbe še kako prisotna. Po drugi strani pa imamo tudi nosilce izobraževanja od oddelka za bibliotekarstvo, organizatorjev tečajev za strokovne izpite pa vse do raznih občasnih izobraževalnih oblik, ki omogočajo vsaj neke vrste permanentno in dopolnilno izobraževanje. Tako prvi kot drugi si prizadevajo za boljšo kakovost knjižničarjevega dela. Kakovost pa ni nekaj statičnega, ampak je trajen proces, ki ga lahko povzamemo v preprosto formulo: danes delati bolje kot včeraj in jutri bolje kot danes.

8.2 Financiranje, plače

Zahteve za izboljšanje statusa z boljšim financiranjem in primernimi (višjimi!) plačami so vsebovani kar v 29 predlogih in pripombah anketirancev. Številčno so torej na drugem mestu. Glavni poudarki se nanašajo na:

- posplošene zahteve za dodeljevanje večjih proračunskih sredstev, za drugačno finančno vrednotenje knjižničarskega dela in podobno;
- stalen, zanesljiv sistem financiranja in odgovornost financerjem.

Celotno problematiko lahko razdelimo v tri tematske sklope

- materialno stanje knjižnic,
- plače zaposlenih,
- korelacije med financiranjem ter odgovornostjo, med financiranjem in boljšimi kadri, med financiranjem in zakonodajo ter med financiranjem in zaposlovanjem moških v knjižnicah.

Predlog postavlja v posredno korelacijo višje plače in zaposlene moškega spola; v neposredno korelacijo pa razširitev in moderniziranje poslovanja ter zaposlovanje delavcev moškega spola. Predpostavka je zanimiva in videti zelo verjetna, vendar je zoženje motivacije moških za zaposlovanje predvsem na višje plače ter na razširitev in modernizacijo poslovanja za moške podcenjujoče.

Pri zakonodaji z vsemi obveznostmi financiranja in sankcioniranja bi morali razčistiti dve stvari - problem zakonsko določene višine sredstev, ki je ustrezna, a se knjižnicam ne nakazuje po zakonskih merilih, in problem zakonsko oziroma normativno prenizko določenih sredstev. Tako prvi kot drugi problem je treba reševati na poseben način.

Anketiranci menijo, da se bodo ob boljših plačah zaposlovali v knjižnicah tudi boljši kadri. Menim, da predlog ni popolnoma domišljen. Predpostavlja namreč, da so boljši kadri vedno v korelaciji z višjimi plačami. Boljši kadri so to predvsem zaradi predanosti stroki in poklicu, denarna stimulacija je pri njih sekundarnega pomena. Predlog premalo upošteva, da bo ob teoretično visokih plačah v knjižnicah glavni motiv za zaposlovanje visoka plača in da bomo potem v knjižnicah imeli kader z visoko razvitimi talenti za finančno-transakcijske razsežnosti, manj pa z visokim čutom za humanistično-etični "kategorični imperativ".

8.3 Populariziranje, promocija, marketing

Ker je nepoznavanje knjižničarskega dela eden glavnih vzrokov za nizki status knjižničarjev, ima temu ustrezen pomen tudi seznanjanje javnosti s knjižničarskim delom oziroma s knjižničarsko dejavnostjo. To je videti tudi iz predlogov anketirancev v zvezi s populariziranjem, promocijo in marke-

tingom na področju knjižničarstva. V predlogih je 16 zahtev. Anketiranci izražajo svoje predloge predvsem z naslednjimi termini:

- pojavljanje knjižnic in knjižničarjev v medijih,
- organizirana promocija knjižnic in knjižničarjev,
- seznanjanje javnosti z delovanjem knjižnic in knjižničarjev,
- propaganda,
- agresivno seznanjanje javnosti z delovanjem knjižnic,
- reklama,
- tržno obnašanje,
- informiranje,
- večji prodor v medije,
- večno dokazovanje knjižničarjev v svojem okolju je njihova usoda,
- prodorno informiranje,
- več prijetnejših vabil k branju, manj komercialnih knjižnih obvestil,
- premalo smo napadalni, skočimo iz jarka mavzolejske knjižnice na polje, na katerem veljajo vedenjske oblike tržnega tekmovanja.

Razpon predlaganega seznanjanja javnosti sega od nevsiljivega informiranja in prijetnih vabil k branju pa vse do agresivnega in že kar napadalnega pojavljanja v medijih. V sredini med tema dvema skrajnostima je nekomercialni marketing s svojim iskanjem obojestranske uravnotežene koristi.

Ob vsebinski analizi predlogov anketirancev se človeku zdi, da je v ozadju skoraj večine predlogov neka prikrita napadalnost do te "grde" družbe, ki knjižničarjevega dela ne pozna in ne ceni dovolj.

Namesto zaključka

Mogoče status knjižničarjev nikdar ne bo boljši. Pa vendar morajo knjižničarji vztrajati v svojih poklicih. Vztrajati, zato, ker so kustosi spomina človeštva. Če bodo knjižničarji zatajili, bo človeštvo izgubilo svoj spomin. Si lahko predstavljate takšno človeštvo? Si lahko predstavljate knjižničarje z dokončno izgubljenimi iluzijami o človeštvu?